

THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT FOR ACTIVATING COMMUNICATIVE AND COGNITIVE ACTIVITY

Delyana Chuhovska

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria, d.chuhovska@abv.bg

Abstract: The period between the child's third and seventh year can be defined as fundamental for the formation of basic competences necessary for the successful transition to the school stage of education. Factors such as the level of knowledge and skills acquired, the family environment, individual qualities and personality characteristics can have a significant impact on school readiness. "This is a sensitive period during which the foundations are laid for prosocial beliefs about motivating moral, aesthetic, ecological and other types of behaviour (Petrova, K., 2020:48)". The tendency to introduce innovative technologies in pedagogical interaction requires rethinking and reorganizing the educational environment in order to activate communication.

"The kindergarten is the place where the child carries out his social contacts to the greatest extent. There the foundations of interpersonal relationships are laid, which are constantly deepening and changing" (Chuhovska, 2016).

Designing, organizing and actualizing the space in groups is a prerequisite for increasing the dynamics of interaction and a factor for building individuals confident in their abilities. "Social confidence is formed on the basis of the experience acquired by the child in the process of communication and interaction with others. It manifests itself in behaviour seen as a process of communication and activity. Here the growing individuality, driven by an ambition to be understood and to gain sympathy and status, manifests itself as a cognitive and transforming subject of the self and the world (Karaivanova, P., 2019:24)".

Play, as a form of transfer and transformation of knowledge about the environment and development of interpersonal skills, should be organized in a variational space.

The renewal of the play areas contributes to the increase of cognitive activity, increases the possibilities of dynamic transition from one activity to another when solving didactic and creative tasks. As Nikolova points out, "pedagogical science has long sought answers to many questions related to the specificity of children's creativity"(Nikolova, G. 2020:206).

The topicality of the problem of children's communicative and cognitive activity is conditioned by the need to form sustainable knowledge and personally meaningful skills in order to reach self-development and self-actualization.

Striving for progress in the age period under consideration requires the creation of attractive conditions for the unfolding of children's potential. "Increasingly there are supporters of the idea of changing not the individual but the environment in which he functions to ensure the maximum development of his potential (Popova, D., 2020:85)".

Keywords: preschool age, communication, educational environment

ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СРЕДА ЗА АКТИВИЗИРАНЕ НА КОМУНИКАТИВНАТА И ПОЗНАВАТЕЛНА АКТИВНОСТ

Деляна Чуховска

ВТУ „Св. Кирил и Методий“, България, d.chuhovska@abv.bg

Резюме: Периодът между третата и седмата година на детето може да се определи като основен за формирането на базови компетентности, необходими за успешното преминаване към училищния етап на образование. Фактори като нивото на придобитите знания и умения, семейната среда, индивидуалните качества и личностните характеристики могат да окажат значително влияние върху готовността за училище. „Това е чувствителен период, през който се полагат основите на просоциалните явявания за мотивиране на морално, естетическо, екологично и други видове поведение (Петрова, К., 2020:48)“.

Тенденцията за въвеждане на иновативни технологии в педагогическото взаимодействие изисква преосмисляне и реорганизиране на образователната среда с цел активизиране на комуникацията.

"Детската градина е мястото, където детето осъществява в най-голяма степен своите социални контакти. Там се полагат основите на междуличностните отношения, които непрекъснато се задълбочават и променят" (Чуховска, 2016).

Проектирането, организирането и актуализирането на пространството в групи е предпоставка за повишаване на динамиката на взаимодействие и фактор за изграждане на личности, уверени в своите способности.

"Социалната увереност се формира на базата на опита, придобит от детето в процеса на общуване и взаимодействие с другите. Тя се проявява в поведението, разглеждано като процес на общуване и дейност. Тук нарастващата индивидуалност, водена от амбицията да бъде разбран и за да спечели симпатия и статус, се проявява като познавателен и трансформиращ субект на себе си и света. Играта, като форма на трансфер и трансформация на знания за околната среда и развитие на междуличностни умения, трябва да бъде организирана във вариативно пространство. Обновяването на игралните зони допринася за повишаване на познавателната активност, увеличава възможностите за динамичен преход от една дейност към друга при решаване на дидактически и творчески задачи. Както отбелязва Николова, „педагогическата наука отдавна търси отговор на много въпроси, свързани със спецификата на детското творчество” (Николова, Г. 2020:206). Актуалността на проблема за комуникативно-познавателната дейност на децата се обуславя от необходимостта от формиране на устойчиви знания и личностно значими умения за постигане на саморазвитие и самоактуализация. Стремешът към прогрес в разглеждания възрастов период изисква създаването на привлекателни условия за разгръщане на потенциала на децата. „Все повече се срещат привърженици на идеята за промяна не на индивида, а на средата, в която той функционира, за да се осигури максимално развитие на неговия потенциал (Попова, Д., 2020:85)”.

Ключови думи: предучилищна възраст, общуване, образователна среда

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящото изследване има за цел да установи комуникативната активност на взаимодействието при промяна на условията за игра, учене и трудова дейност, чрез последователно въвеждане на познавателни зони в образователното пространство.

Съдържанието на стимулиращата среда се конкретизира до оформяне на следните зони: „Чудесата на природата”; „Тайните на светлината”; „Вълшебните пръстчета” и „Магията на цветовете”.

На база съдържанието на дефинирания проблем за организацията на средата като предпоставка за развитие на комуникативна компетентност, чрез активизиране на познавателен интерес, са формулирани обект, предмет, цел и задачи на изследването и е издигната хипотеза.

Обект на изследването са процесите на активизиране на познавателен интерес и комуникацията в групата, чрез организиране на интерактивна и стимулираща образователна среда.

Предмет на изследването е установяването на закономерностите, на които се подчиняват процесите на развитие на познавателен интерес и комуникация.

Целта на изследването е да се организира образователна среда, обособена в разнообразни зони и да се установи нейното влияние върху познавателния интерес и комуникацията.

Хипотеза: допуска се, че чрез въвеждане в образователната среда на разнообразни и интерактивни зони ще се повиши познавателната и комуникативната активност при децата.

2. МЕТОДОЛОГИЯ

В изследването участват 16 деца от смесена група на възраст между 5 и 7 години.

В групата са обособени четири зони за игра, които не се променят в хода на изследването. За целите на изследването те ще бъдат конкретизирани като „традиционни“. Последователно в продължение на четири седмици се добавя по една нова зона.

За целите на изследването са разработени карти, които децата поставят в обособени за целта кутии във всяка една зона.

Указания: картите се поставят във всички обособени зони – традиционните: „Куклена къща”; „Знам и мога”; „Чудна работилница”; „Ресторант”; „Автомобилна писта” и новите: „Чудесата на природата”; „Тайните на светлината”; „Вълшебните пръстчета” и „Магията на цветовете”. При промяна на зоната се взема нова карта, която се поставя в обособената кутия. Въвеждането на зоните се осъществи по следния календарен план:

Таблица 1. Календарен план

Времеви диапазон	Зони
I седмица, м. април	„Чудесата на природата”
II седмица, м. април	„Тайните на светлината”
III седмица, м. април	„Вълшебните пръстчета”
IV седмица, м. април	„Магията на цветовете”

За установяване на комуникативната активност се използва методът педагогическо наблюдение. Следи се за брой деца, осъществяващи контакт във взаимодействието във всяка една от зоните в рамките на определено

време. Отбелязват се: самостоятелна игра; игра по двойки; игра в група от 3 – 4 деца и игра в група от 5 и повече деца.

Познавателната активност в традиционните и иновативните зони се отчита според броят на посещенията в тях на дневна и седмична база.

Разработеният концептуален модел за оформяне на познавателните зони е съобразен със спецификите на пространството и здравословните условия на живот в детската градина, като отговаря на следните изисквания:

- безопасност на пространството;
- условия за свобода на движението;
- достъпност на дидактичните материали;
- приток на естествена светлина и свеж въздух.

Анализ на резултатите на познавателната активност на взаимодействие в зоните

Графика 1
Активност на взаимодействието в познавателните зони през първа седмица

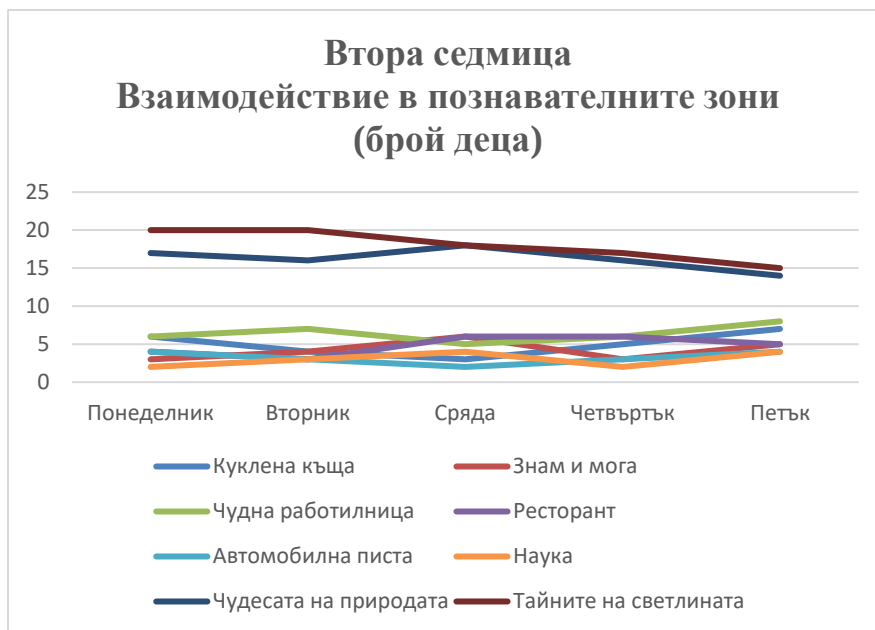
Анализът на резултатите от първата седмица на изследването позволяват да се направят следните констатации:

Познавателната активност в традиционните зони се запазва като константна величина.

Активността в нововъведената познавателна зона „Чудесата на природата“ надвишава 100% в началото на седмицата (процентното съотношение надвишава максималната стойност, поради взаимодействието на част от децата в нея, повече от един път в рамките на деня), като тенденцията е към намаляване до края на фиксирания период. Активността в останалите зони е относително константна.

Не са открити статистически значими зависимости в броя деца, комуникиращи в отделните зони. Наблюдава се сходен състав на групите при интеракция в зоните, което се дължи на груповата динамика и сформиранияте, относително устойчиви подгрупи.

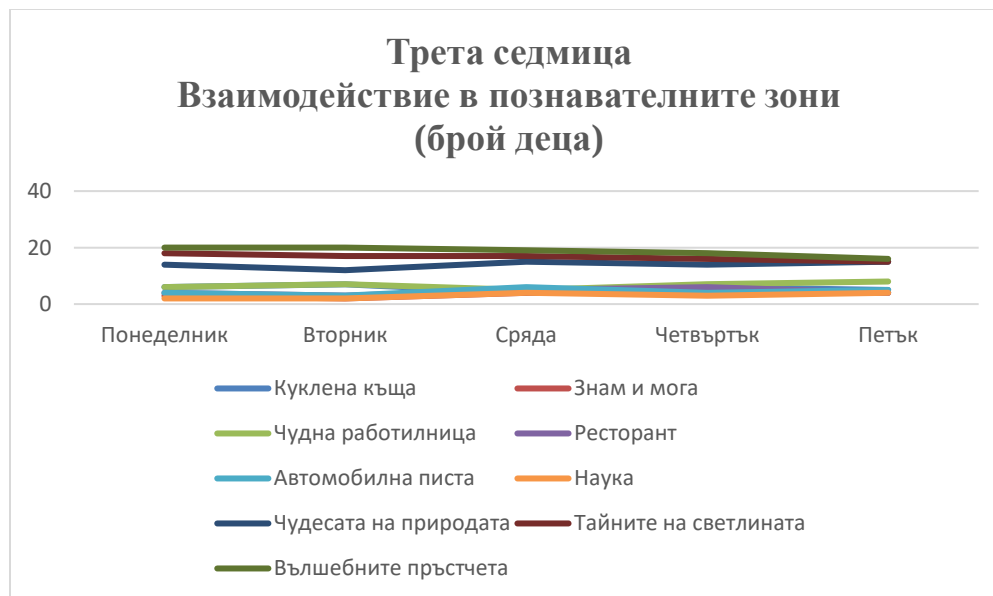
Графика 2
Активност на взаимодействието в познавателните зони през втора седмица

Анализът на резултатите от втората седмица на изследването позволяват да се направят следните констатации:

1. В нововъведената зона на взаимодействие активността отново надвишава 100% в началото на седмицата, като до края на периода прогресивно намалява.
2. Комуникацията на децата в „Чудесата на природата“ се запазва относително висока и в средата на седмицата се изравнява с „Тайните на светлината“.
3. Около 40% от децата се включват в дейностите във всяка от останалите зони.

Графика 3
Активност на взаимодействието в познавателните зони през трета седмица

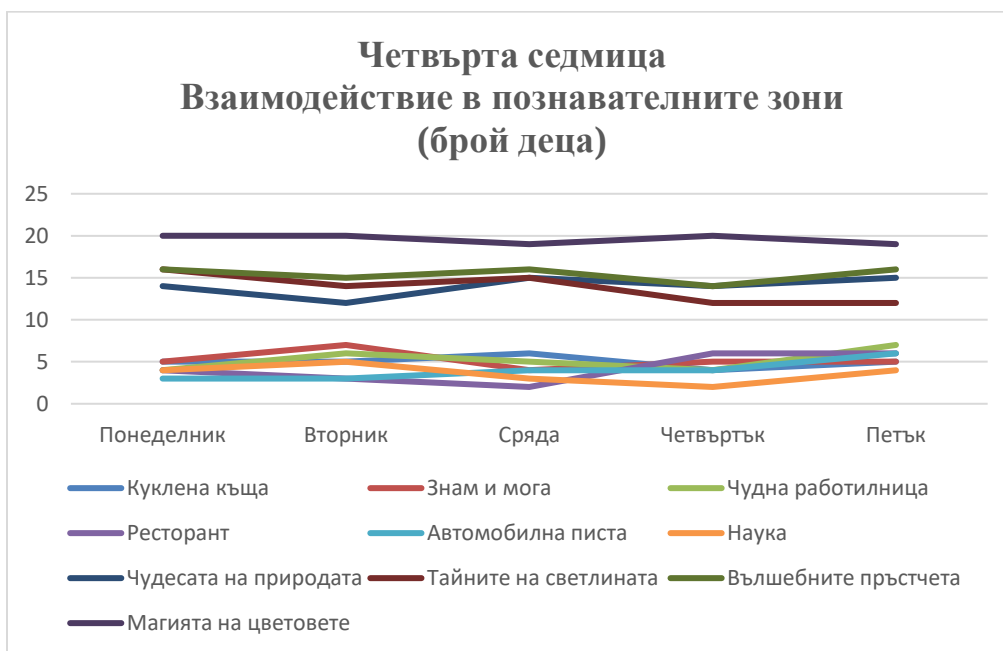

През третата седмица от изследването е добавена още една зона. Тя предлага игри с пръсти, изобразителни дейности с пръсти и театър с пръсти.

Активността се движи правопрпорционално на предходните седмици, но се сформират по-многобройни групи при театрализираните игри. Децата създават собствени сюжети и игрите се пренасят в двора на детската градина. В останалите зони не настъпват изменения, отнасящи се до комуникативното взаимодействие.

Графика 4

Активност на взаимодействието в познавателните зони през четвърта седмица

През четвъртата седмица се въвежда зоната „Магията на цветовете“, която предоставя възможности за експериментиране и творчески дейности с цветен пясък, оцветен ориз, боб и разнообразни природни материали.

Активността се запазва висока през цялата седмица, като децата работят предимно индивидуално или в малки групи.

3. ДИСКУСИЯ

За да може средата да се разглежда като мотивационен елемент на познавателна дейност, тя трябва да е разнообразна, динамична, да отговаря на потребностите на децата и да ги стимулира за решаването на конкретни познавателни и разнообразни творчески задачи. „Обикновено се счита, че образователната система е отворена за въздействието на много и разнообразни фактори от действителността, от естествената социо-културна среда, в която човек расте и се развива като личност“ (Колева, Л., 2021:40).

Комуникативната и социална компетентност на учителя в този процес е ключова за осъществяване на диалогичност във взаимодействието. Разговорите лице в лице по време на допълнителните дейности предразполагат за поемане на по-голяма отговорност от страна на децата и по-малък контрол от страна на учителя. Разнообразяването на образователната среда стимулира творчеството, „мисленето постепенно се откъсва от непосредствената си връзка с конкретните действия и възприятия и започва да се опира на разширения кръг от представи и словесни обобщения. В тясна връзка с разширеното сетивно и интелектуално възприемане на действителността се развива и паметта“ (Легкоступ, Пл., 2005:542).

Взаимодействието в познавателните зони осигурява възможности за учене чрез разнообразни игрови дейности, стимулира концентрацията на вниманието, развива емоционалната интелигентност, създава възможности за активно изследване и експериментиране. Познавателните зони осигуряват пространство за свободно движение и проектна дейност, именно „игровата форма на реализирането на проектните теми води

до социално признание ... игровото пресъздаване придава наситено с емоции структуриране на опита, неговото динамично и нестандартно трансформиране... “ (Стоянова, М., 2019:237).

Интеракцията в процеса на свободна игра създава условия за цялостно разгръщане на творческия потенциал, „посредством игровите технологии децата изучават околната среда и я интериоризират, а различните им разновидности осигуряват мултиплицирането на детските креативни възможности и изяви“ (Дончева, Ю., 2019:128). “Вариативността на играта в образователния процес осигурява плавен преход от една в друга дейност, от един в друг момент, от една в друга форма; съдейства за задържане и концентриране на вниманието; стимулира речевата активност и общуването между децата“(Христова-Коцева, Р., 2019:130).

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съвременната дидактика съотнася „преподаването не само към прилагане на техники в учебната организация, а към управление на педагогически и дидактически технологии, в процеса на тяхното конструиране и емпирично верифициране“ (Неминска, Р., 2018:754).

Образователната среда включва физическата среда в и извън детската градина, както и психологическата и социалната среда. Усилията на педагогическите специалисти трябва да бъдат насочени към осигуряване на здравословни, динамични и развиващи условия за формиране и развитие на уверена във възможностите си личност. Промените в средата могат да бъдат определени като катализатор за въвеждане на нови образователни технологии, а „динамиката на оптимизиране се отнася до връзката на иновативността и нейното непрекъснато преодоляване в субективен план при рефлексивност. Мобилизиращата сила на иновациите и интериоризирането им в компетентност за иновативност за осъществяването им се синхронизира чрез рефлексивност“ (Стоянова, М., 2021:55).

ЛИТЕРАТУРА

- Дончева, Ю. (2019). *Преодоляване на формираните в семейството модели за агресивно поведение на детето*. Русе: Примакс, с. 128.
- Караиванова, П. (2019). *Конакчиева, П. Приоритети на отговорното родителство за възпитаване на социално уверено дете*. – Педагогически алманах, Велико Търново, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, кн.1, с. 21–40.
- Колева, Л. (2021). *Компетентностният подход в обучението по Управление на образованието*. Изд. Ивис, с.40.
- Легкоступ, П. (2005). Изобразителные способности и интеллект детей 5-6 лет. *Научные труды Московского Педагогического Государственного Университета, серия: Психолого-педагогические науки*, Сборник статей, МГПУ, Москва: Издательство Прометей, с. 541 – 544.
- Неминска, Р. (2018). *Изследователски подход към технологията на интердисциплинарното обучение*. – Педагогика, кн. 6, с. 753 – 764.
- Николова, Г. (2020). *Проблемът за спонтанността на детското творчество в контекста на педагогическите възгледи на експресивния абстракционист Марк Ротко* списание "Педагогически алманах", бр. 2/2020.
- Петрова, К. (2020). *Методът Детски умения и съвременното предучилищно образование*. Педагогически алманах. Велико Търново: Унив. изд. „Св. св. Кирил и Методий“, 2020, бр. 1, с.44-49.
- Попова, Д. (2020). *Комунитативни нарушения при разстройства от аутистичния спектър* Педагогически Алманах, 1.
- Стоянова, М. (2019). *Овластяване на ключови компетенции при ориентиране в света*. София: Авангард принт, с. 374.
- Стоянова, М. (2021). *Природата в предучилищното образование – иновация и рефлексия*. Русе: Авангард принт, с.55.
- Христова-Коцева, Р. (2019). *Детската градина и здравето на детето*. Сборник доклади от научна конференция „Актуални проблеми на сигурността“, Велико Търново: Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“, с. 127 – 133.
- Чуховска, Д. (2016). *Социални аспекти при развитието на свързаната реч в предучилищна възраст*. Ай анд Би – Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2016, (с. 132-136).